

УДК 343.14+343.985.7

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.5.11>

ПИТАННЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ОСОБИ ПРИ ВИКОРИСТАННІ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Колесник В.А.,
*доктор юридичних наук, професор,
головний науковий співробітник
науково-організаційного центру
Національної академії Служби безпеки України
ORCID: 0000-0003-3570-8984*

Ламах К.Т.,
*аспірант аспірантури і докторантури
Національної академії Служби безпеки України
ORCID: 0009-0003-0885-2427*

Колесник В.А., Ламах К.Т. Питання дотримання прав особи при використанні результатів негласних слідчих (розшукових) дій.

У статті розкриваються наукові підходи до розуміння сутності негласних слідчих (розшукових) дій як окремих і особливих засобів діяльності слідчого, детектива, прокурора із збирання ними доказів під час досудового розслідування. Вказується на те, що значна кількість таких негласних процесуальних дій пов'язується із вторгненням у сферу особистих інтересів особи та допускає можливість тимчасового обмеження основних прав людини, встановлених Конституцією. На сьогодні не достатньо уваги звертається науковцями на дотримання таких прав під час використання в доказуванні негласно отриманих результатів діяльності органу досудового розслідування.

Звертається увага на те, що тимчасові обмеження прав особи в кримінальному провадженні вважаються виключними заходами і допускаються лише за умов, якщо вони зумовлені публічним інтересом й інтересом розкриття та розслідування злочину, а встановлена з дозволу слідчого судді їх міра й тривалість повинні відповідати досягненню законних цілей. Обмеження конституційних прав мають бути спрямовані на встановлення розумного компромісу між суспільною необхідністю та особистими інтересами особи.

Для реалізації законних прав особи в кримінальному судочинстві потрібна розробка відповідного ефективного соціально-юридичного, а в кримінальному провадженні – процесуального механізму. Використання результатів негласних процесуальних дій слідчим, детективом, прокурором, судом має певні особливості, але повинно підпорядковуватися загальним засадам кримінального провадження, здійснення досудового розслідування й судового розгляду кримінальних справ. Зумовлені негласністю проведення процесуальних дій особливості не можуть порушувати основних вимог кримінального судочинства і повинні мати в законі однозначно визначені формулювання. Такі результати можуть бути використані не лише для збирання чи перевірки доказів, а й з тактичною метою для організації й забезпечення процесу доказування у кримінальному провадженні. Врахування прав, свобод чи інтересів особи слід відносити до ситуації проведення слідчої дії та використання отриманих результатів, незалежно від отриманого особами процесуального статусу.

Зроблено висновок, що реалізація прав кожним учасником негласної процесуальної діяльності полягає у реальному користуванні благом, яке надається цим правом, та дає можливість перетворити його юридично закріплені гарантії у фактичну поведінку для задоволення й захисту певних особистих потреб та інтересів.

Ключові слова: досудове розслідування, кримінальне провадження, негласні слідчі (розшукові) дії, доказування, права особи, результати слідчої дії, тимчасове обмеження основних прав.

Kolesnyk V.A., Iamakh K.T. The issue of compliance with individual rights when using the results of secret investigative (search) actions.

The article reveals scientific approaches to understanding the essence of covert investigative (detective) actions as separate and special means of activity of the investigator, detective, and prosecutor to collect evidence during the pre-trial investigation. It is pointed out that a significant number of such secret procedural actions are associated with the invasion of the sphere of personal interests of a person and allow the possibility of temporary restriction of basic human rights established by the Constitution. Today, scientists do not pay enough attention to the observance of such rights when using in evidence the secretly obtained results of the activity of the pre-trial investigation body.

Attention is drawn to the fact that temporary restrictions of a person's rights in criminal proceedings are considered exceptional measures and are allowed only under conditions, if they are determined by the public interest and the interest of the disclosure and investigation of the crime, and their extent and duration, established with the permission of the investigating judge, must correspond to the achievement of legal goals. Limitations of constitutional rights should be aimed at establishing a reasonable compromise between public necessity and personal interests of a person.

In order to realize the legal rights of a person in criminal proceedings, it is necessary to develop an appropriate effective socio-legal mechanism, and in criminal proceedings, a procedural mechanism. The use of the results of secret procedural actions by investigators, detectives, prosecutors, and courts has certain features, but must be subject to the general principles of criminal proceedings, pre-trial investigation and trial of criminal cases. Features caused by the secrecy of procedural actions cannot violate the basic requirements of criminal justice and must have clearly defined formulations in the law. Such results can be used not only to collect or verify evidence, but also with a tactical purpose to organize and ensure the process of evidence in criminal proceedings. Taking into account the rights, freedoms or interests of a person should be attributed to the situation of conducting an investigative action and using the obtained results, regardless of the procedural status obtained by the persons.

It was concluded that the realization of the rights by each participant of the informal procedural activity consists in the real use of the benefit provided by this right and provides an opportunity to transform its legally established guarantees into actual behavior to satisfy and protect certain personal needs and interests.

Key word: pre-trial investigation, criminal proceedings, secret investigative (search) actions, evidence, individual rights, results of investigative action, temporary restriction of fundamental rights.

Постановка проблеми. Основоположні права людини та забезпечення умов їх дотримання є фундаментальним надбанням цивілізованого суспільства, важливим елементом становлення й розвитку правової держави і соціалізації в ній кожної особи. Надійність їх гарантування є своєрідним показником демократичного розвитку суспільства в будь-якій сучасній державі. Разом з тим права окремої людини не можуть бути абсолютними й у виняткових випадках окремі з них можуть бути тимчасово обмежені законом, але із суворим дотриманням встановленого державою порядку та правил. Це може мати місце в інтересах національної та державної безпеки, територіальної цілісності, охорони громадського порядку чи запобігання тяжким злочинам, що несуть загрозу іншим особам, суспільству, державним інституціям. Тимчасове обмеження основних прав людини з цих підстав здійснюється лише уповноваженими державними органами з дотриманням належної правової процедури. Завдяки можливості такого обмеження вирішується важливе соціальне завдання – досягнення розумного балансу між інтересами окремих осіб, суспільства та держави.

Реформування в Україні кримінальної юстиції докорінно змінило усталені до певного часу підходи до кримінального процесуального законодавства, змінивши фактично усі етапи кримінального провадження, в тому числі стадію досудового розслідування, особливо – у частині регламентації порядку збирання доказів і здійснення доказування. Однією з новел вітчизняного кримінального процесуального законодавства є впровадження на цій стадії інституту негласних слідчих (розшукових) дій (*дали* – НСРД), унаслідок чого окремі методи негласної оперативно-розшукової діяльності певним чином впроваджені в кримінальну процесуальну практику в частині негласного отримання стороною обвинувачення значущих для досудового розслідування матеріалів. Сьогодні вже майже ніхто з науковців та практиків не заперечує, що застосування під час здійснення кримінального провадження негласних методів є цілком правомірним і не оскаржува-

ним способом збирання доказової інформації стороною обвинувачення, але за умови наявності системи процесуальних гарантій дотримання прав, свобод та законних інтересів осіб, щодо яких здійснюється такий захід. Водночас низка теоретичних проблем та практичних труднощів у реалізації окремих законодавчих положень мимоволі зумовлюють множинність пробілів й недоліків у нормативній регламентації як всього кримінального провадження в цілому, так і самих негласних процесуальних дій зокрема. Немає нічого дивного в тому, що на даний час і у досудовому розслідуванні, і в судовій практиці спостерігаються серйозні труднощі з проведенням, а також з перевіркою й оцінкою та використанням результатів НСРД у доказуванні. Зазначені обставини викликають потребу додаткового дослідження й обговорення таких питань.

Стан опрацювання проблематики. Різноманітні аспекти підготовки, проведення НСРД та використання їх результатів у кримінальному судочинстві були й продовжують залишатися предметом жвавих дискусій. Цим питанням значну увагу приділили такі відомі вітчизняні науковці як Л.І. Аркуша, Б.І. Бараненко, І.В. Гора, М.Л. Грібов, Б.Є. Лук'янчиков, Ю.О. Найд'юн, М.А. Погорецький, Д.Б. Сергєєва, О.О. Тихомиров, В.В. Тищенко, В.О. Ходанович, А.М. Черняк, Ю.М. Черноус, М.Є. Шумило, Л.І. Щербина та інші вчені. Наукові здобутки вказаних та низки інших вітчизняних дослідників позитивно сприйняті науковим загалом та практиками, а велика кількість висловлених ними ідей і рекомендацій продовжує свій розвиток і становить значний інтерес для подальшого дослідження зазначеної проблематики. Водночас не достатньо висвітленими і такими, що вимагають додаткового дослідження можна вважати питання використання в доказуванні результатів негласної процесуальної діяльності та забезпечення при цьому прав і законних інтересів особи.

Метою статті є розкриття окремих аспектів визначення прав учасників негласної процесуальної діяльності та дотримання й забезпечення прав особи при використанні результатів негласних слідчих (розшукових) дій в доказуванні у кримінальному провадженні.

Виклад основного матеріалу. Сучасні тенденції забезпечення прав особи при проведенні НСРД становлять собою сукупність основоположних теоретичних ідей, що висловлені в юридичній літературі, які знайшли своє втілення в кримінальному процесуальному законодавстві у вигляді формально визначених приписів окремих статей Глави 21 КПК України. Саме в цих процесуальних нормах визначено поняття, розкрито сутність, порядок підготовки, надання дозволів й проведення конкретних негласних процесуальних дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні. Іншими словами, це – законодавчо визначені пріоритетні напрями негласної процесуальної діяльності посадових осіб (слідчих, детективів, прокурора, оперативних працівників, що залучені до проведення НСРД) та органів, що здійснюють досудове розслідування, спрямованих на створення максимально сприятливих умов для учасників НСРД, за яких вони можуть ефективно користуватися своїми правами й виконувати свої обов'язки. При цьому під забезпеченням прав особи в негласній процесуальній діяльності ми розуміємо сукупність правових засобів і способів, які становлять собою єдину і в логічному розумінні завершену систему регулювання правового статусу кожного з учасників та залучених до проведення НСРД. Дотримання таких прав повинно бути забезпеченим не лише під час негласного збирання стороною обвинувачення відомостей, які мають значення для встановлення фактичних даних як доказів, а й під час використання цих даних та інших негласно встановлених відомостей в доказуванні.

Як слушно підкреслює В.Г. Уваров, з прийняттям нового КПК України виникла досить пікантна ситуація з визначенням меж втручання правоохоронних органів у приватне життя та інші права і свободи людини. При цьому пікантність полягає не стільки в конкуренції норм нового КПК України і законодавства про оперативно-розшукову діяльність, скільки в тому, що новий КПК, звужуючи наявні гарантії прав і свобод людини, надає правоохоронним органам практично необмежені можливості для тотального контролю за людиною, не створюючи для неї належних гарантій захисту прав і свобод. Нині питання регламентації негласних слідчих (розшукових) дій – це проблема формування системи гарантій як розкриття злочину та здобуття достовірних фактичних даних в їх провадженні, так і надійного захисту прав і свобод людини в їх застосуванні. Тут має місце конкуренція приватних і публічних інтересів, яка має вирішуватись крізь призму принципу пропорційності [1, с. 165].

Такі конституційні права особи як недоторканність житла, невтручання в особисте і сімейне життя, непорушність права приватної власності можуть бути тимчасово обмежені під час кримінального провадження. Разом з тим у діяльності органів досудового розслідування щодо роз-

криття кримінальних правопорушень, викриття осіб, винних у їх учиненні, тимчасове обмеження прав і свобод громадян однаковою мірою допускається лише в разі необхідності виконання вищевказаних завдань. Ці обмеження в кримінальному провадженні вважаються допустимими лише за умов, якщо вони зумовлені публічним інтересом, а передбачена їх міра й тривалість необхідна й адекватна досягненню законних цілей. При проведенні НСРД обмеження конституційних прав мають спрямовуватися передусім на встановлення розумного компромісу між суспільною необхідністю та особистими інтересами власника права.

Останніми роками питання дотримання прав особи як принципу діяльності правоохоронних органів набуває у повсякденності особливого значення. Відомо, що у ч. 2 ст. 19 Конституції України проголошено правовий принцип, за яким органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією України та законами України [2]. Означений конституційний принцип поширюється на діяльність усіх правоохоронних органів й органів досудового розслідування зокрема і вказує на загальновідому формулу: в кримінальному провадженні дозволено лише те, що прямо передбачено законом. Умовами використання засобів НСРД в контексті дотримання прав людини є закріплена в законодавстві сукупність принципів і правил, які забезпечують збалансоване співвідношення, з одного боку, інтересів особистості, яка має право на таємницю особистого життя й приватність, а з іншого – інтересів суспільства, зацікавленого в ефективній боротьбі зі злочинністю, своєчасному виявленні, запобіганні вчиненню та припиненні кримінальних правопорушень, забезпеченні безпеки життя, здоров'я людини, державних і національних інтересів України.

Недостатня урегульованість процесу підготовки, проведення й використання результатів НСРД може надавати негативного впливу на дотримання прав особи, котрі на конституційному рівні визнані найвищою цінністю. Проте наголосити про наявні права ще не означає надати можливість особі їх реалізувати. Для реалізації цих прав потрібна розробка відповідного ефективного соціально-юридичного, а в кримінальному провадженні – процесуального механізму.

Дії, які вчиняються органами досудового розслідування в процесі проведення НСРД та використання отриманих результатів, повинні бути різними й залежати від того, права якої особи забезпечуються і з яких позицій результати цих НСРД потім оцінюються сторонами обвинувачення й захисту та судом. Захист прав та законних інтересів особи не повинен обмежуватися лише пасивним її огороженням від протиправних посягань, а й виражатися в активному їх недопущенні та відновленні порушених прав. Обмеження прав особи в кримінальному провадженні допускається виключно на підставах та в порядку, визначених Конституцією і законами України, за нагальної необхідності та в обсязі, необхідному для виконання завдань з доказування. Здійснення НСРД, що обмежують права особи або втручаються в її законні інтереси, має бути негайно припинене, якщо мету такого застосування досягнуто або немає необхідності подальшого застосування обмежень. Отже, дотримання прав особи означає, з одного боку, встановлення чіткої законодавчої процедури проведення НСРД, які обмежують найбільш суттєві конституційні права, а з іншого – регламентацію порядку відновлення порушених прав. Також необхідно зазначити, що основним механізмом дотримання прав особи під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій є ефективний контроль, як відомчий, так і судовий та цивільний за діяльністю відповідних органів та підрозділів СБ України й інших правоохоронних органів. Міжнародні стандарти прав людини можна визначити як рівень дотримання прав людини, нижче від якого не може спускатися жодна держава.

Підготовка й проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів слідчим, детективом, прокурором, судом хоча й має певні особливості, та все ж повинні підпорядковуватися загальним засадам кримінального провадження, здійснення досудового розслідування й судового розгляду кримінальних справ. Ніякі особливості, що зумовлені негласністю проведення процесуальних дій, не можуть порушувати основоположних вимог кримінального судочинства і повинні мати в законі й інших відповідних нормативних документах однозначно визначені формулювання й несуперечливі підходи до застосування [3, с. 77].

Використання результатів НСРД в доказуванні заслуговує на окрему увагу. Результат – це наслідок ланцюга дій чи подій, які мають якісний чи кількісний вираз. У Великому тлумачному словнику сучасної української мови визначено, що результат – остаточний, кінцевий підсумок якого-небудь заняття, діяльності, розвитку тощо; наслідок якої-небудь дії, якогось явища; пока-

зання чогось [4, с. 1209]. На думку вітчизняних науковців, результати НСРД доцільно розглядати у широкому та вузькому значенні. У широкому розумінні результати – це будь-які дані, що отримуються в процесі проведення НСРД. У вузькому – це матеріально фіксовані джерела, змістом яких є будь-які дані, а також матеріальні об'єкти, у тому числі документи, які отримують в ході їх проведення. У загальному розумінні під результатами НСРД слід розуміти матеріально фіксовані джерела, що виникають (отримуються) в процесі проведення негласних слідчих (розшукових) дій, змістом яких є відповідна інформація, дані, здобуті відповідно до мети конкретної НСРД уповноваженим суб'єктом. Науковці вказують на те, що необхідно визначити види цих результатів для розробки засад їх використання у доказуванні [5, с. 133].

Чинний КПК не містить конкретного визначення поняття «використання результатів НСРД», хоча в ст.ст. 256, 257 КПК передбачаються підстави та певний порядок використання результатів НСРД у доказуванні та в інших цілях, зокрема, передання інформації та використання її в іншому кримінальному провадженні. На думку Б.І. Бараненка під використанням результатів НСРД слід розуміти діяльність уповноважених суб'єктів (прокурора, слідчого, слідчого судді) по залученню до процесу досудового розслідування відомостей (предметів, документів), отриманих під час проведення НСРД з метою вирішення завдань кримінального провадження [6, с. 219].

Законодавець у Главі 21 КПК України залишив не розкритими випадки, форми та напрями використання у кримінальному провадженні відомостей, матеріалів, одержаних в результаті НСРД, але вказує на те, які з них можуть бути пов'язані з тимчасовим обмеженням прав особи. Проте ця проблематика не залишилася поза увагою вітчизняних науковців і певні відправні позиції, що сформульовані на сьогодні, знайшли відображення в окремих наукових публікаціях. Так, Р.П. Чича звертає увагу на те, що використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій повинно мати на увазі декілька напрямів, зокрема, використання їх під час доказування та під час прийняття процесуальних рішень уповноваженими особами у кримінальному провадженні. Актуальним є використання отриманих відомостей в інших кримінальних провадженнях, тому що за своєю специфікою НСРД дозволяють отримувати інформацію в набагато більших обсягах ніж потребують рамки розслідування конкретного кримінального правопорушення [7, с. 104-105].

Слід погодитися із думкою А.В. Шила стосовно того, що використання отриманих у результаті проведення НСРД відомостей як інтелектуально-предметна діяльність уповноважених суб'єктів, здійснюється у різноманітних напрямках, кожен із яких спрямовано на досягнення певної конкретної мети. У свою чергу, мета використання таких відомостей визначає специфіку способів, процесуального порядку, суб'єктів використання. Він пропонує виокремлення таких напрямів використання результатів НСРД як: у доказуванні обставин, передбачених ст. 91 КПК, в тому ж кримінальному провадженні, під час здійснення якого вони отримані; для внесення відомостей до ЄРДР; в іншому кримінальному провадженні; при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження; при вирішенні питання про доцільність та виправданість проведення гласних СРД (зокрема, обшуків, оглядів); при вирішенні питання про доцільність та виправданість проведення НСРД; при розгляді слідчим суддею скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора; з метою забезпечення безпеки учасників кримінального провадження; як підстави для заведення оперативно-розшукової або контррозвідувальної справи; для розшуку підозрюваного, обвинуваченого [8, с. 196].

Під час системного розгляду питань діяльності з досудового розслідування увага завжди приділяється діям, прийомам, способам, підставам для її здійснення та отриманим результатам. До таких питань ми відносимо: слідчі та інші процесуальні дії; тактичні прийоми проведення слідчих, негласних слідчих (розшукових), а також інших процесуальних дій; комплекси перерахованих дій, що охоплюються єдиним задумом на вирішення поставлених завдань досудового розслідування (тактичні комбінації, операції); використання отриманих результатів певних дій в інтересах забезпечення інших дій або кримінального провадження загалом. Тобто, досудове розслідування, як і будь-який вид соціальної діяльності, передбачає наявність виконавців та засобів здійснення і отримання бажаного результату.

Нормативне визначення слідчих дій, передбачене ст. 223 КПК як дій, спрямованими на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні, розуміння якого розповсюджується і на негласні слідчі дії, не в повній мірі відповідає врахуванню можливостей використання їх результатів слідчим, прокурором. Збирання або ж отримання доказів означає встановлення у передбаченому кримінальним процесуальним зако-

ном порядку фактичних даних, що можуть бути визнані доказами, та їх процесуальних джерел. Такими джерелами можуть виступати показання, речові докази, документи, висновки експертів. Показання як джерело доказів можуть бути отримані в усній або письмовій формі в результаті проведення такої слідчої дії як допит особи у відповідному для неї статусі. Отримання показань від особи під час проведення НСРД не передбачено. Речові докази і документи можуть бути отримані як в результаті проведення слідчих або негласних слідчих (розшукових) дій, так і в інший процесуальний спосіб, наприклад, тимчасове вилучення майна, добровільна їх видача особою чи отримання на запит слідчого тощо. Факт отримання таких доказів фіксується у протоколі відповідної процесуальної дії.

Перевірка стороною обвинувачення раніше отриманих доказів здійснюється шляхом проведення слідчих, негласних слідчих або інших процесуальних дій. Проте результати НСРД як й інших слідчих дій можуть бути використані не для збирання чи перевірки доказів, а з тактичною метою для організації й забезпечення процесу доказування у кримінальному провадженні. Нею може бути: висунення слідчих версій і встановлення порядку їх перевірки; обрання послідовності та часу проведення окремих процесуальних дій; вибір тактики проведення конкретної слідчої чи негласної слідчої дії; підбір учасників та необхідних для проведення слідчої або негласної слідчої дії спеціалістів і науково-технічних засобів; вибір способів та порядку фіксації ходу й результатів проведення процесуальної дії; встановлення даних, що характеризують особу та потрібні для встановлення психологічного контакту й взаємодії з нею тощо. В тому числі результати НСРД можуть бути використані для визначення слідчим та врахування слідчим суддею підстав, що дають право на застосування запобіжних заходів, пов'язаних із тимчасовим обмеженням прав та інтересів особи або проведення інших негласних процесуальних дій, які допускають втручання в приватне спілкування тощо.

Вимогами ст. 256 КПК встановлено, що результати проведення НСРД можуть використовуватися в доказуванні на тих самих підставах, що і результати проведення інших слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування, а в ч. 3 ст. 256 КПК мова йде про те, що у разі використання для доказування результатів НСРД можуть бути допитані особи, з приводу дій або контактів яких проводилися такі дії. Такі особи повідомляються про проведення негласних слідчих (розшукових) дій тільки щодо них у строк, передбачений статтею 253 цього Кодексу, і в тому обсязі, який зачіпає їх права, свободи чи інтереси [9]. Цими особами можуть бути підозрюваний, потерпілий, свідок, адвокат як захисник чи представник особи, які до проведення конкретної НСРД вже отримали у даному провадженні відповідний процесуальний статус і користуються ним, або ж особи, що потрапили до уваги органів досудового розслідування вперше і не мають на час проведення НСРД свого визначеного статусу. В якому процесуальному статусі мають бути допитані такі особи, законодавець не вказує взагалі, на відміну від положень частини 2 цієї статті, якою встановлено можливість допиту як свідків учасників та залучених до проведення НСРД осіб.

Виходячи із загальних положень кримінального процесуального права, процесуальний статус таких допитаних осіб має враховувати ситуацію, що визначає причетність цих осіб до подій, які відбуваються під час НСРД з приводу дій або контактів яких проводилися такі негласні дії. Але законодавець вказує на обов'язкове дотримання прав, свобод чи інтересів цих осіб, їх повідомлення про проведення негласних процесуальних дій щодо них і в тому обсязі, який зачіпає їх права, свободи чи інтереси. Врахування прав, свобод чи інтересів особи слід відносити до ситуації проведення НСРД, незалежно від отриманого такими особами процесуального статусу. Відсилання в цих вимогах до ст. 253 КПК вказує нам на те, що всі зазначені особи визнаються такими, конституційні права яких були тимчасово обмежені під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Як слушно підкреслює С.М. Тарасюк, зміст гарантій не можна зводити лише до нормативного забезпечення реалізації і захисту прав та законних інтересів певної особи. Вони також пов'язані із закріпленням та регламентацією процесуально-організаційної роботи органу розслідування, прокурора та слідчого судді [10, с. 134].

Отже, при використанні для доказування результатів НСРД в разі допиту осіб, з приводу дій або контактів яких проводилися негласні процесуальні дії, такі особи можуть бути допитані в статусі, який вони отримали у даному кримінальному провадженні до початку проведення НСРД, а за відсутності визначеного процесуального статусу вони мають бути допитані під час досудового розслідування як свідки або з наданням їм іншого статусу, обрання та вид якого на момент почат-

ку допиту визначається даними, зібраними стороною обвинувачення на час прийняття рішення про проведення допиту. Вітчизняне кримінальне процесуальне законодавство наділяє таких осіб правом знати про тимчасові обмеження своїх конституційних прав та захищати свої права, свободи й інтереси.

Висновки. До кожного з випадків використання в кримінальному провадженні результатів НСРД висуваються загальні та окремі вимоги. Важливими і першими з них є дотримання законності та забезпечення гарантії охорони законних прав та інтересів особи. Вітчизняне кримінальне процесуальне законодавство не обмежується лише проголошенням прав учасників НСРД та декларацією забезпечення гарантій дотримання таких прав, а й особливу увагу приділяє особливостям реалізації конституційних прав при проведенні даних дій та використанні їх результатів. Реалізація прав кожним учасником НСРД полягає передусім у дійсному користуванні благом, яке надається цим правом, у шансі перетворити його юридично закріплені можливості у фактичну поведінку для задоволення й захисту певних особистих потреб та інтересів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Уваров В.Г. Негласні слідчі (розшукові) дії: проблеми юридичної визначеності та ефективності. *Правова позиція*. 2016. № 2(17). С. 163–169.
2. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1996, № 30, ст. 141.
3. Колесник В.А. Інститут негласних слідчих (розшукових) дій потребує удосконалення. *Доктринальні та правозастосовні проблеми кримінального процесу, детективної та оперативно-розшукової діяльності: матер. Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 10-й річниці набуття чинності Кримінального процесуального кодексу України (Одеса, 9 грудня 2022 р.)*; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2022. С. 76–81.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ, Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
5. Погорецький М.А., Сергєєва Д.С., Щербина Л.І. Використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному процесуальному доказуванні слідчими СБ України: моногр.: у 2-х ч. Ч. 2; за ред. М.А. Погорецького. Київ: Нац. акад СБУ, 2016. 256 с.
6. Бараненко Б.І. Негласні слідчі (розшукові) дії та особливості їх проведення оперативними підрозділами органів внутрішніх справ: навчально-практичний посібник. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. 2014. 416 с.
7. Чича Р.П. Щодо використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні. *Актуальні питання досудового розслідування та сучасні тенденції розвитку криміналістики: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 5 груд. 2014 р.)*. Харків, 2014. С. 103–105.
8. Шило А.В. Використання в кримінальному провадженні відомостей, отриманих у результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2019. 241 с.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88.
10. Тарасюк С.М. Теоретичні та практичні проблеми забезпечення конституційних прав особи при проведенні в її житлі чи іншому володінні слідчих (розшукових) дій. Київ: 7 БЦ, 2021. 228 с.